

Resolusjoner 2026

Innhold

Innstilling fra Resolusjonkomiteen	3
Endringsforslag.....	3
1. By- og tettstedspolitik	4
2. Senterpartiet vil endre skattepolitikken i heile Norge – for folk og næring	5
3. Ungdom skal ikkje berre høyrast, dei skal takast på alvor	6
4. Senterpartiet må lyfte eigen klimapolitikk	7
5. Alternative opplæringsmodeller	8
6. Sjå heile mennesket – delvis arbeidsevne er òg arbeidsevne	9
7. Ny giv for sirkulær bioøkonomi sett i lys av norsk sikkerhetspolitikk	10
8. Stølsdrift må bli ein prioritert del av jordbruksoppgjeret	12
9. Endring av nasjonalt bestandsmål for jerv og gaupe	13
10. Etablering av Nasjonalt senter for husmannsvesenet ved Lands Museum	14
11. Fastlegeordninga – kommunen sitt ansvar for eigne innbyggjarar	15
12. Jernbaneutbygging til Lillehammer og Gudbrandsdalen	16
13. By- og tettsteds politikk (original)	17
14. Senterpartiet må ta klimapolitikken på alvor (original)	18
15. Videregående skole – Demografi – «Landmodellen»	19
16. Eit NAV for heile landet – sosialfagleg styrke, rettferdige ordningar og fleire i arbeid..	20
17. Ny giv for sirkulær bioøkonomi sett i lys av norsk sikkerhetspolitikk (original).....	22

Innstilling fra Resolusjonskomiteen

Innstilling fra resolusjonskomiteen i prioritert rekkefølge.

Prioritet:	Tittel:	Innsendt av:	Innstilling:
1	1. By- og tettstedspolitik	Resolusjonskomiteen	Innstilt behandlet
2	2. Senterpartiet vil endre skattepolitikken i heile Norge – for folk og næring	Resolusjonskomiteen	Innstilt behandlet
3	3. Ungdom skal ikkje berre høyrast, dei skal takast på alvor	Oppland Senterungdom	Innstilt behandlet
4	4. Senterpartiet må lyfte eigen klimapolitikk	Resolusjonskomiteen	Innstilt behandlet
5	5. Alternative opplæringsmodeller	Resolusjonskomiteen	Innstilt behandlet
6	6. Sjå heile mennesket – delvis arbeidsevne er òg arbeidsevne	Resolusjonskomiteen	Innstilt behandlet
7	7. Ny giv for sirkulær bioøkonomi sett i lys av norsk sikkerhetspolitikk	Resolusjonskomiteen	Innstilt behandlet
<-	8. Stølsdrift må bli ein prioritert del av jordbruksoppgjøret	Oppland Senterungdom	Oversendes fylkesstyret
<-	9. Endring av nasjonalt bestandsmål for jerv og gaupe	Dovre Senterparti	Oversendes fylkesstyret
<-	10. Etablering av Nasjonalt senter for husmannsvesenet ved Lands Museum	Nordre Land, Søndre Land og Gran Sp	Oversendes fylkesstyret
<-	11. Fastlegeordninga – kommunen sitt ansvar for eigne innbyggjarar	Lom og Skjåk Sp	Oversendes fylkesstyret
<-	12. Jernbaneutbygging til Lillehammer og Gudbrandsdalen	Lillehammer Sp	Oversendes fylkesstyret
-	13. By- og tettsteds politikk (original)	Lillehammer Sp	Avvises til fordel for ny resolusjon nr. 1
-	14. Senterpartiet må ta klimapolitikken på alvor	Frode Rolandsgard	Avvises til fordel for ny resolusjon nr. 4
-	15. Videregående skole – Demografi – «Landmodellen»	Nordre Land og Søndre Land Sp	Avvises til fordel for ny resolusjon nr. 5
-	16. Eit NAV for heile landet – sosialfagleg styrke, rettferdige ordningar og fleire i arbeid	Lom og Skjåk Sp	Avvises til fordel for ny resolusjon nr. 6
-	17. Ny giv for sirkulær bioøkonomi sett i lys av norsk sikkerhetspolitikk (original)	Fylkestingsgruppa	Avvises til fordel for ny resolusjon nr. 7

Endringsforslag

Frist for innsending: **Lørdag 7. mars, klokken 16.00**

Alle endringsforslag skal sendes inn via dette skjemaet:

<https://forms.office.com/e/8MVswf4B2E>

1. By- og tettstedspolitik

Norge er et mangfoldig land med bygder, tettsteder og byer i ulike størrelser. Det er ikke slik at byer er i konkurranse med de omkringliggende bygdene. Byer og tettsteder er viktige for å sikre spredt bosetting i omlandet, og by og land er avhengige av hverandre.

Senterpartiet har en god politikk for både bygder, tettsteder og byer og må synliggjøre politikken for å være relevant for innbyggere i hele landet. Det er en stadig økende andel av befolkningen som bor i byer og tettsteder. Økningen er størst i de aller største byene. Senterpartiet ønsker ikke svekking av trygge oppvekstmiljø og bokvalitet i byer og pressområde som følge av folkevekst. Folkevekst i byer og pressområde må ivareta trygge lokalsamfunn og stedets historie og kultur, og viktige naturverdier som dyrka mark og produktiv skog. Senterpartiet ønsker bærekraftig vekst.

Senterpartiet sin politikk og ideologi bygger på å være nær folk: at beslutninger skal tas nær de det gjelder og at offentlige tjenester skal være i nærheten av innbyggerne. Dette mener vi bygger trygge lokalsamfunn med korte veier og tillit mellom innbyggere og det offentlige. Dette er verdier som er relevante for folk – uansett hvor de bor. Senterpartiet ser også nærhet og tilgjengelighet som viktig for å unngå utenforskap. Sentralisering fører til det motsatte – uansett om det er prat om sammenslåing av bydeler i Oslo eller nedlegging av videregående skoler.

Senterpartiet vil styrke politikken for de mindre byene - det er i disse at det er lettest å få bedrifter til å satse på etablering utenom de største byene. Det er hit en må vurdere utflytting av offentlige arbeidsplasser fra de største byene. Det er her begge voksne i en tilflyttende familie kan finne arbeid som passer og det er muligheten til å bytte arbeid om det er ønskelig. Det er her det finnes utvalg av tjenester som kultur, handel og uteliv som mange tidvis ønsker å bruke.

Senterpartiet vil arbeide for endringer som gjør det mer attraktivt å drifte arbeidsplasser i de mindre byene. Differensiering av arbeidsgiveravgifter og inntektsmodellen til kommunene kan bidra til dette.

Oppland senterparti mener det haster med å gjennomføre følgende punkt i stortingsprogrammet 2025-2029:

- Differensiere flere skatter og avgifter i tråd med sentralitetsklassene.
- Holde oppe differensiert arbeidsgiveravgift. Virkeområdet må utvides slik at alle næringer og offentlige virksomheter igjen blir omfatta av den differensierte arbeidsgiveravgifta
- Fjerne sone 4a i den differensierte arbeidsgiveravgifta slik at Bodø og Tromsø igjen får lik arbeidsgiveravgift som resten av Nord-Norge med unntak av tiltakssona.
- At statlege verksemdar skal legge til rette for at tilsette kan jobbe desentralisert.
- Etablere fleire desentraliserte kontorfellesskap for statlege tilsette.
- Flytte fleire statlege arbeidsplassar frå Oslo til andre delar av landet.

Innsendt av Resolusjonskomiteen

2. Senterpartiet vil endre skattepolitikken i heile Norge – for folk og næring

Det norske skattesystemet skal vere rettferdig og lettfatteleg og det skal bygge opp under arbeid, ansvar og sparing.

I dag opplever mange at dei ikkje blir skattlagt for kva dei tener. For folk som har arbeidd eit heilt liv, har nedbetalt gjeld og bygd opp ein heim, eit bruk eller ei familiebedrift, kan formuesskatten vera ein skatt som kan vera med på å gi økonomisk utryggheit. Det kan ikkje vera slik at du må risikere å selja bustad, småbruk eller familieeigedom fordi likningsverdien har auka, medan inntekta står stille.

Hovudregelen må i hovudsak vera at skatt skal betalast ut frå faktisk inntekt, og ikkje ut frå verdier som ikkje gir kontantstrøm. Dette gjeld også for næringslivet.

Senterpartiet er eit næringsparti. For Senterpartiet er det viktig at staten skal vera ein tilretteleggar for næringsutvikling og verdiskaping. Eit stadig meir omfattande byråkrati, høgare skattar og rammevilkår som har vore skiftande, har gjort det krevjande for næringslivet. For å stimulere bedriftseigarar, arbeidstakarar og grundere, er det behov for ein næringsreform. Dette vil kunne sørge for verdiskaping og nye arbeidsplassar over heile landet.

Dagens anretning av formuesskatten er problematisk fordi den reduserer investeringsviljen i bedrifter som har norsk eigarskap. Dette er særleg utfordrande for bedrifter som er kapitalintensive og som har låg likviditet. Senterpartiet ønskjer reduksjon og ein innretning på formuesskatten som legg til rette for investeringsvilje og norsk eigarskap. Utanlandske eigarar slepp formuesskatten og det blir ei uheldig konkurransevriding. Dette gjeld alt frå store nasjonale selskap til mindre lokale handverkbedrifter. I staden for nasjonalt eigarskap og desentralisering av makt og kapital får vi det motsette.

Aukande byråkrati og krevjande reguleringar har gjort at det offentlege ikkje lenger spelar på lag med næringslivet. Staten må redusere kostnadsdriverane, og byråkratiet må slankast. Næringslivet, landbruket inkludert, skal ha fokus på å produsere og ikkje rapportere.

Oppland Senterpartiet meiner det hastar med å gjennomføre følgande punkt i stortingsvalprogrammet 2025-2029:

- Redusere formuesskatten for eigarar av små og mellomstore bedrifter, mellom anna gjennom auka botnfrådrag og verdisetjingsrabattar
- Halde bedriftsskattlegginga på eit nivå som bidreg til at bedrifter held oppe verksemda si i Noreg, og at overskotet blir reinvestert i bedriftene.
- Skjerme primærbustader med vanleg standard i skattesystemet og gå imot innføring av statleg eigedomsskatt.
- Redusere offentlige rapporteringskrav ved å benytte de mulighetene som ligg i digitalisering og forenkling.
- At staten skal vera ein tilretteleggar og ein lagspelar for sørge for etablering og styrking av lokalt næringsliv over heile landet.
- Gjennomføre endringar som gir kommunane større kontroll over egne inntekter og ha ein friare kommunal skatteprosent innanfor nasjonale rammer
- Gjere det mogleg for kommunar å setje eigedomsskatt på berre fritidsbustader og differensiere på eigedomsskatt for bustad og fritid.

Innsendt av Resolusjonskomiteen

3. Ungdom skal ikkje berre høyrast, dei skal takast på alvor

I Noreg er vi så heldige at vi har demokrati, men likevel ser vi at demokratiet sviktar dei unge. I fleire tilfelle har unge prøvd å nå fram med stemma si, men politikarane går i motsett retning. Det endar fort med at unge ikkje tør å ytre meiningane sine, eller at dei kjenner at dei må endre meiningane sine for å i det heile tatt bli høyrte.

Etter fylkessamanslåinga har det skjedd mykje i Innlandet fylkeskommune. Det største er at to vidaregåande skular og fire utdanningsstader har blitt lagt ned. Dette førte til stor misnøye, særleg blant ungdom, men også generelt blant folk i distriktet.

I 2023 gjennomførte fylkeskommunen fire medverknadskonferansar der den nye Innlandsstrategien vart diskutert. Hovudspørsmålet var korleis det nye fylket skulle sjå ut. Ungdomsråd i heile fylket var invitert til å delta for å vise sine interesser for det nye fylket. Bodskapen frå ungdommen var tydeleg. I punkt 2.2.1. i oppsummeringsrapporten til medverknadskonferansane kom det fram at sentralisering vart peika på som den største utfordringa for framtida. Ei anna utfordring var skulereduksjon.

Proessen for Innlandsstrategien verka demokratisk, men realiteten var at den viktigaste saka for unge ikkje var ivaretekt. Det blir feil å invitere til ein medverknadsprosess for å høyre på kva folk seier, og så gjere det motsette berre året etter. Dette svekkjer tilliten til folkevalde.

Unge meiningar skal og kome fram og bli tekne på alvor, og folkevalde bør spegle dette i politikken sin. Det er dei unge som er framtida, så la oss lytte til kva slags framtid dei ønskjer. La oss gje dei eit tryggare samfunn å ytre meiningar i. Unge skal ikkje kjenne seg pressa til å meine det same som vaksne i maktposisjonar.

Senterpartiet har alltid vore for levande lokalsamfunn og desentralisering. Me må stå opp for ungdommen og sikre ei framtid der dei bur.

Senterpartiet vil:

- At folkevalde fører ein politikk i tråd med det dei gjekk til val på
- At det blir gjennomført faste samlingar for alle folkevalde med vekt på demokratisk forplikting i sitt lokalsamfunn
- At medverknad frå ungdom skal vera reell og få konkrete konsekvensar i politiske vedtak
- At ungdom skal ha reell påverknad i saker som gjeld framtida deira; som skule, samferdsel og tenestetilbod, og ikkje bli pressa til å tilpasse meiningane sine til vaksne i maktposisjonar
- At ungdom skal kjenne at engasjement faktisk nyttar

Innsendt av Oppland Senterungdom

4. Senterpartiet må lyfte eigen klimapolitikk

Senterpartiet må skjerpe innsatsen for miljø og klima, ved å lyfte vår eigen vedtekne klimapolitikk.

Grunngjevinga for å stemme imot ulike klimatiltak er ofte god; ein vil mellom anna skjerme

lågtlønte eller næringsliv frå auka kostnader – men konsekvensane kan vere auka utslepp.

Senterpartiet må som eit truverdig grønt parti gå i bresjen for effektive klimatiltak. Klimaendringar,

tørke og flaum rammer også våre kjernevevlarar i landbruket.

Senterpartiet må lyfte fram og fremje våre eigne, programfesta klimaløysingar, som til dømes

omstilling, grønt næringsliv og effektive støtteordningar for næringsliv som vil omstille seg. Vi må

gjø norsk næringsliv auka konkurransekraft gjennom å stø dei som vil satse på ny teknologi. Andre

tiltak kan vere kraftig auka tilskot til ENØK som bergvarme og sol, det kan vera auka omstilling til

ny fossilfri teknologi i landbruket og til sjøs, det kan vera auka stønad til eigenproduksjon og

desentralisert lagring av straum i hushaldningar, landbruk og næringsliv. Statsstøtta omstilling

resulterer ofte i auka konkurransekraft.

Senterpartiet vil:

- Gjø meir støtte til grøn omstilling og dermed auka konkurransekraft for norsk næringsliv
- Styrke utprøving og etablering av nye ENØK-tiltak
- Gjø landbruket friske midlar for utprøving av nye, fossilfrie teknologiar
- Opne for avgiftsfritak for bruk av biodiesel
- Arbeide for auka CO₂-avgift på fossil flybensin for utanlandstrafikk
- Stø utprøving av elektriske fly på kortbanenettet
- Bruke noko av oljeinntektene for å finansiere naudsynt omstilling – feilling og utprøving av ny teknologi for næringslivet – slik at det ikkje blir landbruket eller anna næringsliv som må bera kostnaden ved omstilling

Innsendt av Resolusjonskomiteen

5. Alternative opplæringsmodeller

Den demografiske utviklingen med reduserte ungdomskull skaper behov for nye løsninger innen videregående opplæring for å sikre den arbeidskraften som lokalsamfunnet og næringslivet trenger. Alternativet blir ofte sentralisering som medfører lang reisevei for mange, eller at de må bo borte. Det påvirker også bedrifter som ligger langt unna skolene ved at disse kan ha vanskeligheter med å få tak i lærlinger. Det gjør det vanskelig å rekruttere fagarbeidere og slik beholde arbeidsplasser i distriktene. Reduserte ungdomskull påvirker også enkelte studietilbud sentralt ved at det er færre elever som søker seg til enkelte tilbud som næringslivet har bruk for. Dette skaper utfordringer i hele fylket.

Senterpartiet ønsker å styrke det norske utdanningssystemet ved å bruke alternative opplæringsmodeller som kan tilpasses ulike behov i samfunnet. Vi mener at utdanningstilbudene må være fleksible for å sikre at elever over hele landet får den kompetansen de trenger for fremtidens arbeidsliv.

Vi vil også styrke samarbeidet mellom skole og næringsliv for å sikre at opplæringen er relevant og gir elever de ferdighetene som kreves i arbeidslivet. Dette kan inkludere flere alternative opplæringsforløp i samarbeid med bedrifter, samt økt bruk av praksis i utdanningene.

Senterpartiet mener at slike tiltak vil bidra til å redusere frafallet i videregående skole og sikre at flere elever fullfører utdanningen sin og at næringslivet får tilgang til nødvendig arbeidskraft.

Ulike modeller kan legge opp til ulikt antall år i skole og i bedrift, eller en veksling gjennom årene. Det har vært prøvd ut og utlyst flere typer modeller i Innlandet fylkeskommune med både 0+4, 1+3 og 2+2* der det varierer hvor mye av undervisningen som gis fysisk ved skolen og/eller digitalt. Felles er at modellene gjelder for yrkesfag og at undervisningen holdes separat for hvert yrkesfag.

En ny modell kan være Landmodellen, som er en fleksibel opplæringsmodell der elever på ulike yrkesfagretninger får mye undervisning felles gjennom prosjektbaserte opplegg. Modellen er en 2+2 modell for yrkesfag, der skolen har ansvaret for elevene de 2 første årene, men lokale bedrifter inngår forpliktende avtaler hvor de bidrar med fagkompetanse i undervisning og veiledning. Modellen skal bidra til å rekruttere og beholde kompetanse lokalt samt ivareta et levende lokalsamfunn med lokale bedrifter.

Oppland Senterparti vil at fylkeskommunen skal:

- være offensive i bruken av alternative opplæringsmodeller
- jobbe for å forenkle prosessen med godkjenning av alternative opplæringsmodeller
- jobbe sammen med næringslivet for å utvikle modeller som favner elever og lokalt næringsliv best mulig
- jobbe for oppstart av Landmodellen med minst to yrkesfag

Innsendt av Resolusjonskomiteen

* For mer informasjon om de ulike opplæringsmodellene: [notat frå IFK](#)

6. Sjå heile mennesket – delvis arbeidsevne er òg arbeidsevne

Altfor mange menneske i Noreg blir vurderte som «for sjuke» til å arbeide, sjølv om dei med rett tilrettelegging kunne ha bidrege i arbeidslivet. Dette er eit tap både for den enkelte og for samfunnet. Arbeid gir meistring, fellesskap og verdigheit – og for fellesskapet er arbeid grunnlaget for velferd og berekraft.

Med ei aldrande befolkning og aukande behov for arbeidskraft må vi ta i bruk heile arbeidsevna i samfunnet – også den delvise. Senterpartiet vil ha eit arbeidsliv som ser heile mennesket, ikkje berre diagnosen.

Delvis arbeidsevne er ikkje eit problem – det er ein ressurs. Senterpartiet vil arbeide for eit samfunn der alle som kan og vil bidra, får sjansen. Vi treng eit arbeidsliv som ser mennesket bak diagnosen, og som gjer det mogleg for fleire å vere ein del av fellesskapet.

Senterpartiet ynskjer å:

- Sjå heile menneske. Arbeidsevne skal vurderast breitt, og systemet må byggje på tillit, individuell oppfølging og tett samarbeid mellom arbeidsgjevar, Nav og helsevesen.
- Styrke tilrettelegginga i arbeidslivet. Offentleg sektor skal gå føre som døme og vise at det er mogleg å inkludere fleire med helseutfordringar.
- Utvikle fleire varig tilrettelagde arbeidsplassar (VTA) og sikre sømlause overgangar frå skule til arbeid for dei som treng det.
- Auke grensa for arbeidsinntekt for uføre slik at fleire kan prøve seg i arbeid utan å risikere økonomisk tap.
- Styrke Nav si rolle som arbeidsformidlar og gje lokale Nav-kontor større handlingsrom til å finne løysingar saman med arbeidsgjevarar og tiltaksarrangørar.
- Fremje fleksible ordningar for gradert arbeid og bruk av lønnstilskot framfor passiv trygd.
- Byggje vidare på IA-avtalen (Inkluderande arbeidsliv) og gjere den meir forpliktande for både offentlege og private aktørar.

Innsendt av Resolusjonskomiteen

7. Ny giv for sirkulær bioøkonomi sett i lys av norsk sikkerhetspolitikk

Forvaltertankegangen står sterkt i Senterpartiet. Vi skal overlate sjø, jord, luft og land til neste generasjon i en bedre tilstand. I dagens samfunn er fokuset ofte rettet mot vekst fremfor balanse, selv om bærekraft er et av vår tids mest brukte begreper. For oss handler vekst ikke om økt forbruk, men om bedre forvaltning. Det er bærekraft i praksis.

De siste årene har vært preget av klimautfordringer, pandemi, energikrise, sårbarhet i en globalisert og markedsstyrt økonomi, geopolitisk uro og økt usikkerhet om hvilke nasjoner vi kan støtte oss på – både når det gjelder ressurstilgang og forsvarsallianser. Norge må derfor bli mer selvforsynt og samtidig fortsette arbeidet med å erstatte fossilt karbon med fornybare og biobaserte ressurser.

Den nasjonale bioøkonomistrategien fra 2016 er i liten grad fulgt opp med konkrete tiltak. Samtidig er verdikjedene i jord- og skogbruk under press. Dette understreker behovet for en ny og mer forpliktende satsing på sirkulær bioøkonomi, som i større grad utnytter fastlandsøkonomiens potensial for verdiskaping og sysselsetting.

Vi trenger en bioøkonomi med høy verdiskaping gjennom mange og varierte produksjonslinjer, utviklet i sirkulære systemer og i tett samarbeid mellom aktørene. Dette vil gi Norge flere ben å stå på og gjøre oss mindre avhengige av globale økonomiske svingninger. Det vil også styrke bærekraftige verdikjeder innen landbruk og foredlingsindustri – fra øverst i dalførene til Glommas utløp. Skal vi lykkes med å få det grønne gullet i omløp, må samhandling og samarbeid styrkes ytterligere.

Norge er bygd på klok forvaltning av naturressurser som jord, skog, fisk, vannkraft, mineraler, olje og gass. Skal vi lykkes med å gjøre norsk økonomi mer sirkulær, må alle ledd i verdikjedene koordineres bedre – fra produksjon til forbruk og gjenvinning.

Verdens befolkning passerte 8 milliarder mennesker i 2022, og FN anslår en vekst til rundt 10,3 milliarder innen 2080 før befolkningstallet stabiliseres. Alle disse menneskene vil ha behov for trygg mat, rent vann, energi, boliger og klær. Dette gir oss et felles ansvar for å produsere og forbruke mest mulig bærekraftig, basert på våre ressurser og naturgitte forutsetninger. Samtidig tilsier den geopolitiske situasjonen at vi kan møte et mindre forutsigbart verdensmarked i årene som kommer, noe som vil utfordre vår evne til å sikre egne innbyggere.

Senterpartiet mener derfor at vi må arbeide kontinuerlig med gode planer og strategier, utvikle et målrettet skatte- og avgiftssystem og et lovverk som forsterker – ikke hemmer – utviklingen av sirkulære verdikjeder. Samtidig må tilgangen på risikokapital økes for å støtte en grønn, sirkulær bioøkonomisk utvikling som kan sikre norsk selvforsyning på en bærekraftig måte. Arbeidet må skje i tett samarbeid med kommuner og organisasjoner i hele verdikjeden, og bidra til geografisk, sosial og økonomisk balanse.

Vi trenger en ny giv for sirkulær bioøkonomi som en integrert del av nasjonal beredskap og totalforsvar.

Senterpartiet vil derfor:

- At det utarbeides en ny nasjonal handlingsplan for sirkulær bioøkonomi, med tydelige mål, tidsfrister og finansiering, der bioøkonomi ses i sammenheng med beredskap, selvforsyning og nasjonal sikkerhet.
- At offentlige innkjøp innen transport, bygg og anlegg i større grad brukes aktivt til å fremme bruk av bærekraftige, biobaserte materialer og drivstoff.
- Arbeide for et lovverk som gir økt energifleksibilitet og stimulerer til mer bruk av bioenergi til nær- og fjernvarme, samt biomasse og biodiesel som energibærere for større maskiner.

242 • At sirkulær bioøkonomi inngår som en tydelig del av norsk beredskaps- og
243 sikkerhetspolitikk, gjennom økt selvforsyning av mat, energi, innsatsfaktorer og industrielle
244 råvarer.

245 **Innsendt av Resolusjonskomiteen**

8. Stølsdrift må bli ein prioritert del av jordbruksoppgjeret

Noreg er eit langstrakt land med ein rik landbrukskultur. I fleire hundre år har bønder nytta utmarksbeite og drive stølsdrift i fjellet. Stølane var avgjerande for å sikre nok fôr gjennom året og utgjorde ein sentral del av norsk landbruk. Rundt 1840 var det om lag 52 000 stølar i drift. I 2020 var talet redusert til mellom 750 og 800. Innlandet fylke har over halvparten av desse, og Valdres er eitt av dei største stølsområda i landet. Denne utviklinga viser kor raskt ein tradisjon og ein ressurs kan forsvinne dersom han ikkje blir prioritert politisk.

Stølsdrifta har òg vore ein berebjelke i lokalsamfunna våre. Sterke kvinner deltok aktivt som budeier og bar ansvaret for både dyr og menneske på stølen. Dei mjølka, ysta og kinna smør, bar vatn og tok vare på dyra, ofte under krevjande kår. Denne arbeidsinnsatsen la grunnlaget for lokal matproduksjon og sterke bygdesamfunn. Samstundes vart det utvikla ein rik kunnskapsarv om dyrehald, foredling, naturforvaltning og bruk av lokale ressursar. Denne kompetansen er framleis relevant i ei tid der berekraft, ressursutnytting og lokal matproduksjon står høgt på dagsorden.

Stølane er ein viktig del av sjølvforsyninga og beredskapen i Noreg. Ved å nytte utmarksressursane til beite produserer vi mat på areal som elles ikkje kan nyttast til jordbruk. Det reduserer behovet for importert kraftfôr og styrkjer den nasjonale matproduksjonen. Aktiv beiting hindrar attgroing, tek vare på kulturlandskapet og er avgjerande for artar som er avhengige av opne og halvopne landskap. Slik bidreg stølsdrifta både til biologisk mangfald og til berekraftig ressursforvaltning.

Skal stølsdrifta ha ei framtid, må vi sikre rekruttering og overføring av kunnskap til nye generasjonar. Praktisk erfaring frå stølen kan ikkje berre lesast om, ho må lærast gjennom arbeid og deltaking. Når færre stølar er i drift, risikerer vi ikkje berre å miste matproduksjon, men òg verdifull kompetanse og kulturarv. Difor må det vere mogleg for unge bønder å satse på stølsdrift som ein reell og lønnsam del av drifta si.

Døme frå Valdres viser at aktiv stølsdrift kan skape både lokal verdiskaping og produkt i verdsklasse. Valdresmeieriet AS produserer osten Bufar, ysta for hand på stølsmjolk. Bufar har fleire gonger vorte kåra til ost i verdsklasse. Dette viser kva verdiar som ligg i aktiv stølsdrift, både kulturelt og økonomisk. Slik verdiskaping føreset aktive stølar og bønder som ser ei framtid i drifta.

I desember 2024 vart norsk og svensk stølskultur skriven inn på UNESCO si representative liste for immateriell kulturarv. Det er ei internasjonal anerkjenning av den historiske og kulturelle verdien stølsdrifta har hatt, og framleis har i lokalsamfunna våre i dag. Med ei slik anerkjenning følgjer òg eit ansvar. Ein plass på UNESCO-lista må ikkje bli eit minnesmerke over noko som forsvann, men ei forplikting til aktiv vidareutvikling. Vi må ta vare på dei stølane som framleis er i drift og leggje til rette for at fleire kan bli tekne i bruk att.

Oppland Senterparti vil:

- At det blir sett mål om å auke talet på aktive stølar nasjonalt
- At styrkinga av tilskota til stølsdrift blir vidareført og prioritert i komande jordbruksoppgjer
- At investeringsordninga for stølar blir styrkt, slik at nødvendige oppgraderingar blir økonomisk gjennomførbare
- At beite- og utmarkstilskot stimulerer til meir aktiv bruk av utmarksressursane
- At ammeku blir inkludert i ordningane for stølstilskot
- At det blir lagt til rette for rekruttering gjennom målretta ordningar som gjer det mogleg for unge bønder å satse på stølsdrift
- At stølsprodukt får betre marknads- og omsetningsordningar
- At stølsdrifta blir løfta som ein del av den nasjonale beredskaps- og sjølvforsyningsstrategien

Innsendt av Oppland Senterungdom

9. Endring av nasjonalt bestandsmål for jerv og gaupe

For å redusere belastningen på reindriften i Nord-Norge foreslår forskere i NINA på oppdrag fra Klima- og Miljødepartementet i et faggrunnlag å redusere bestandsmålene for gaupe og jerv i nord og øke den tilsvarende sør i landet. Nasjonalt bestandsmål fastsatt i 2004 er 39 årlige ynglinger for jerv og 65 årlige familiegrupper av gaupe. Dokumenterte årlige jerve ynglinger de siste 5 år er totalt 345, 55 over bestandsmål. Forskerne påpeker at selv om bestanden av jerv og gaupe reduseres er effekten for reindriftsnæringen usikker.

I Oppland er det grunnet rovvilt store utfordringer med tap og skader på beitedyr, innen tamreinnæringen og trolig for villrein. Utfordringene har tiltatt og særlig gjelder dette grunnet jerv. Gaupe er etter jerven den som påfører størst tap på sau, men både streif ulv og bjørn har forvoldt store skader på beitedyr de senere år. Bestanden av ørn er økende og en spesielt stor predator i kalvingsperioden for rein.

Beitenæringen er under press grunnet rovvilt med store tap av og skader på sau på utmarksbeite. Flere innenfor sauenæringen har avviklet driften og flere føler seg tvunget til å legge ned hvis rovviltutfordringene fortsetter som nå. Det igjen svekker egen selvforsyningsgrad av mat, økt tilgroing og svekket næringsgrunnlag ved at arbeidsplasser forsvinner. I tillegg vil økt antall rovdyr gå utover villreinen som innen Oppland utgjør flere tusen dyr og som vi har et spesielt ansvar for å ivareta gjennom kvalitetsnormen.

Oppland Senterparti ser med stor bekymring på at forslaget fra NINA skulle bli gjennomført. Å øke antall jerv og gaupe i Sør-Norge er å forflytte problemene.

Senterpartiet vil derfor:

- Ha dokumentert effekt i Nord av det foreslåtte tiltaket
- Bestandsmål av rovvilt i Sør-Norge må ikke økes
- Rovviltforlikets retningslinjer for beiteprioriterte områder må etterleves og lisensfellingskvoten må tas ut hvert år
- Ha målrettede og ekstraordinære uttak årlig på grunnlag av tap og skader på beitedyr foregående år
- Ressursinnsatsen til uttak av jerv i de belastede områder i Oppland må økes
- Støtte interkommunal samarbeidsgruppes arbeid med beitedyr og jerv

Innsendt av Dovre Senterparti

10. Etablering av Nasjonalt senter for husmannsvesenet ved Lands Museum

Husmannsvesenet var en av de viktigste samfunnsstrukturene i Norge fra 1600-tallet og fram til tidlig 1900-tallet. Husmenn og husmannskvinner utgjorde i lange perioder en stor del av befolkningen, særlig i innlandsområdene. De levde ofte uten eiendomsrett og politisk makt, men var samtidig avgjørende for matproduksjon, ressursutnyttelse og utviklingen av bygdesamfunn over hele landet.

Husmannsvesenet er sentralt for å forstå klasseforskjeller, eiendomsforhold, makt og arbeidsliv i norsk historie, og gir viktige perspektiver på fattigdom, sosial ulikhet, migrasjon og kvinners arbeid. Likevel er denne delen av historien fortsatt underformidlet nasjonalt.

Innlandet fylkeskommune har gitt midler til et forprosjekt for etablering av et Nasjonalt senter for husmannsvesenet med planlagt lokalisering ved Lands Museum. Museet har allerede et etablert fagmiljø og relevante samlinger, og gir et solid grunnlag for å utvikle et nasjonalt kompetanse- og historiesenter for forskning, dokumentasjon og formidling.

Plasseringen i Land-regionen og Innlandet er både faglig og historisk riktig. Det var her husmannsvesenet sto sterkest, og her finnes de tetteste sosiale og materielle sporene etter denne delen av vår historie. Et nasjonalt senter i Innlandet vil gi prosjektet nødvendig legitimitet, styrke distriktene og bidra til å motvirke ytterligere sentralisering av nasjonale kulturinstitusjoner.

Etableringen av et Nasjonalt senter for husmannsvesenet vil ha stor betydning både regionalt og nasjonalt. For Land-regionen gir det et varig nasjonalt tyngdepunkt og nye muligheter for formidling og lokal verdiskaping. For Innlandet styrker det regionens rolle som bærer av sentral norsk sosialhistorie og bidrar til utvikling av kunnskapsarbeidsplasser. Nasjonalt vil senteret løfte fram en grunnleggende, men ofte underbelyst del av historien om folk flest – og sikre denne kulturarven for kommende generasjoner.

Vedtak

Oppland Senterparti mener etableringen av Nasjonalt senter for husmannsvesenet ved Lands Museum er et viktig nasjonalt prosjekt og en naturlig satsing for Innlandet.

Oppland Senterparti vil:

1. Arbeide for at Innlandet fylkeskommune følger opp forprosjektet med nødvendige midler til etablering og drift.
2. Ta initiativ overfor Kultur- og likestillingsdepartementet for statlig finansiering og formell anerkjennelse av senteret som nasjonalt kompetansesenter.
3. Oppfordre regjeringen til å se etableringen av senteret som del av en bred nasjonal satsing på sosialhistorie og bygdekultur, i tråd med målet om å ta hele landet i bruk.

Innsendt av Nordre Land, Søndre Land og Gran Senterparti

11. Fastlegeordninga – kommunen sitt ansvar for egne innbyggjarar

Ansaret for fastlegeordninga er eit lovpålagt kommunalt ansvar. Det er ikkje eit valfritt eller avgrensa ansvar, men ei plikt til å sikre at innbyggjarane har nødvendige allmennlegetenester som er tilgjengelege, forsvarlege og av tilstrekkeleg omfang. Fastlegeordninga skal òg sikre kontinuitet, oppfølging og tryggleik for pasientane.

Dette ansvaret ligg tungt på den einskilde kommune. For at kommunane skal vere i stand til å oppfylle sine lovpålagde forpliktingar, er det nødvendig med fleire og betre verkemiddel som gjev kommunane reell moglegheit til å styre fastlegeordninga i tråd med egne behov og føresetnader.

Det må opnast for at fastlegelistene i større grad kan styrast etter bustadadresse og tilknytning til legevaktdistrikt. Særleg må det vere høve til å reservere hovuddelen av fastlegelistene for egne innbyggjarar. Dette er avgjerande for å sikre forsvarlege helsetenester, god ressursbruk og berekraftige legevaksordningar.

Kommunane skal ta ansvar for å levere forsvarlege primærhelsetenester til dei innbyggjarane dei til ei kvar tid har ansvar for. Samstundes kan ikkje den einskilde kommune forventast å bere eit nasjonalt ansvar for fastlegeordninga. Difor må regelverket tilpassast slik at kommunane får naudsynt handlingsrom til å prioritere egne innbyggjarar gjennom styring av fastlegelistene basert på adresse og legevaktdistrikt.

Helsereformutvalet vart oppnemnd 29. august 2025. Utvalet skal greie ut og foreslå modellar for framtidig organisering, styring og finansiering av ein samanhengande og integrert helse- og omsorgsteneste i Norge.

Denne reforma skal ta utgangspunkt i pasientane sine behov, kommunane og sjukehusa sine kunnskap, og det som faktisk fungerer i norsk helseteneste i dag.

Primærhelsetenesta er fundamentet i helse- og omsorgssystemet. Eit sterkt lokalt tenestetilbod er avgjerande for førebygging, kvalitet, nærleik, beredskap og tryggleik. Da må kommunane sikrast reelle rammer for at vi skal lykkast i framtidens helse- og velferdsoppdrag.

Senterpartiet meiner at

- Kommunane sørger for at folk får heilheitlege tenester der dei bur. Det er her volumet er størst.
- Utan gode lokale tenester blir både beredskap og tryggleik svekka.
- For å sikre innbyggjarane i den enkelte kommune, må regelverket tilpassast slik at kommunane får naudsynt handlingsrom til å prioritere dei gjennom styring av fastlegelistene basert på adresse og legevaktdistrikt.

Innsendt av Lom og Skjåk Senterparti

389 12. Jernbaneutbygging til Lillehammer og Gudbrandsdalen

390 Senterpartiet vil få på plass og realisert en fremtidsrettet jernbaneutbygging til Lillehammer og
391 videre gjennom Gudbrandsdalen. Dette er viktig for å knytte regionen nærmere Gardermoen og
392 de store byene. Et driftssikkert og raskt togtilbud mellom Oslo og Lillehammer vil styrke
393 Lillehammer og Gudbrandsdalen som region, og det vil være en troverdig og viktig bidragsyter til å
394 realisere det grønne skiftet.

395 Bygging av dobbeltspor på Dovrebanen til fram til Hamar må fortsette med full tyngde.
396 Kuvendingen til regjeringen som gjør at byggingen av dobbeltspor stopper opp, er ikke
397 akseptabel. Økt kapasitet vil gi mulighet for flere togavganger for både gods- og persontrafikken.
398 Regulariteten vil gå opp og «buss for tog» vil gå ned.

399 Senterpartiet vil også prioritere midler til planlegging og bygging av ny jernbane fra Hamar og
400 nordover mot Lillehammer. Bygging av kryssningsspor, utbedringer og en videre utbygging
401 nordover vil gi regionen et taktskifte. En tung jernbaneutbygging frem til Lillehammer og videre
402 nordover Gudbrandsdalen vil gi folk et robust og fleksibelt jernbanetilbud med langt flere
403 togavganger, og at det blir slutt på stopp for møtende tog Dette vil også knytte oss tettere
404 sammen nordover mot Trondheim. Dette handler ikke bare om gods- og persontrafikk, men også
405 om beredskap. På grunn av for liten fleksibilitet velger mange bilen i stedet for toget i dag. Når du
406 er avhengig av å levere i barnehage og SFO, samtidig som du har et viktig møte å rekke,
407 foretrekker mange bilen som det trygge valget. For Mjøssykehuset vil et forutsigbart og fleksibelt
408 togtilbud være avgjørende. Både for tilsatte og pasienter.

409 Satsing på jernbanen gir muligheter for desentralisering av arbeidsplasser i offentlig og privat
410 sektor og det vil gjøre det enklere for folk å bosette seg der de vil. Det øker også muligheten for å
411 få styrket og utvidet næringslivet og få lagt mer offentlig arbeidsplasser til regionen. En
412 kombinasjon av hjemmekontor, gode kollektivløsninger med mulighet for å jobbe til og fra jobb vil
413 være med å løse fremtidens transportutfordringer. I totabereedskap

414 Senterpartiet vil:

- 415 • Gjennomføre utbyggingen av dobbeltspor til Hamar i tråd med opprinnelig plan.
- 416 • Starte opp planleggingen av bygging av ny jernbane fra Hamar til Lillehammer, videre
- 417 nordover Gudbrandsdalen til Trondheim.
- 418 • Gjennomføre utbygging av en fremtidrettet jernbane mellom Hamar og Lillehammer
- 419 • Se jernbaneutbyggingen i sammenheng med byggingen av det nye Mjøssykehuset i
- 420 Moelv.
- 421 • Satse på utbygging av Dovrebanen for å styrke beredskapen.
- 422 • Gjennomføre en jernbaneutbygging av Dovrebanen om vil bidra til å gjøre Lillehammer og
- 423 Gudbrandsdalen til en attraktiv region for private og offentlige arbeidsplasser.

424 **Innsendt av Lillehammer Senterparti**

425 **13. By- og tettsteds politikk (original)**

426 De mange byer og regionsentre i Norge har en stor betydning for bosettingen rundt omkring i
427 Norge. Det er ikke slik at disse er i konkurranse med de omkringliggende bygdene. Det er faktisk
428 en forutsetning for at bygdene skal være levedyktige.

429 Senterpartiet må styrke politikken for regionsentrene. Det er hit en må vurdere utflytting av
430 offentlige arbeidsplasser fra de største byene. Det er her det er lettest å få bedrifter til å satse på
431 etablering utenom de største byene. Det er her begge voksne i familien kan finne arbeid som
432 passer og muligheten til å bytte arbeid om det er ønskelig. Det er her det finnes utvalg av tjenester
433 som kultur, handel, uteliv som mange tidvis ønsker å bruke. I bunn og grunn vil mange flytte ut av
434 de største byene bare det hadde vært arbeidsplasser. Mange ville bli boende på bygda bare det
435 fantes muligheter for arbeid, selv med noe pendling.

436 Dersom Senterpartiet skal klare å bli et større parti, må innbyggere i byer og tettsteder også føle at
437 Senterpartiet er viktig for de. Det er en stadig økende andel av befolkningen som bor i byer og
438 tettsteder. Økningen er størst i de aller største byene. Senterpartiet kan ta posisjonen som det
439 partiet som ikke bare ivaretar bygdene, men også har god politikk for byer og tettsteder viktige for
440 en fordelt bosetting.

441 For at bosetting skal opprettholdes i alle deler av Norge, trenger vi i større grad styrking av
442 småbyer og regionsentre rundt omkring i landet. Senterpartiet vil arbeide for endringer som gjør at
443 f.eks arbeidsgiveravgifter og inntektsmodellen til kommunene kan gjøre det mer attraktivt å drifte
444 arbeidsplasser i småbyer og regionsentre.

445 Senterpartiet vil:

- 446 • holde fokus på at vi ønsker å ta hele Norge i bruk
- 447 • bredde ut fokuset for Senterpartiet til å inkludere byer og regionsentre
- 448 • utvikle politikk med incentiver til å lokalisere virksomhet i mindre byer og tettsteder
- 449 • utvikle økonomiske incentiver som arbeidsgiveravgift og inntektsmodell

450 **Innsendt av Lillehammer Senterparti**

14. Senterpartiet må ta klimapolitikken på alvor (original)

I det nye partiprogrammet til Senterpartiet står det mykje bra om klimapolitikk og omstilling, men partiet må skjerpe den faktiske innsatsen for og endre retorikk rundt miljø og klima.

Frå å vera eit tydeleg grønt parti for nokre få år sidan, er vi no i mot veldig mykje av det som blir foreslått av klimatiltak. Grunngevinga for å stemme mot er ofte god, vi skal skjerme lågtlønte eller næringsliv frå auka kostnader, men summen av stemmegjevinga vår er auka utslepp. Skal vi halde fram med å vera eit truverdig grønt parti må vi difor gå i bresjen for andre og effektive klimatiltak. Det har vi i for liten grad gjort dei siste åra.

Klimaendringar, tørke og flaum rammer også våre kjerneveljarar. Vi må få Senterpartiet tilbake på rett kurs. Vi må endre retorikk frå å kritisere andre sine klimaløysingar til å fremje våre egne. Vi må endre retorikk frå å prate om billegare fossilt drivstoff, lægre flyavgifter, for framleis torvutvinning, olje og gass til våre programfesta løysingar som er omstilling, grønt næringsliv og effektive støtteordningar for næringsliv som vil omstille seg. Vi må gje norsk næringsliv auka konkurransekraft gjennom å stø dei som vil satse på ny teknologi.

Seier vi nei til andre sine kuttforslag, må vi seia ja til noko anna. Det kan vera kraftig auka tilskot til enøk som bergvarme og sol, det kan vera auka omstilling til ny fossilfri teknologi i landbruket og til sjøs, det kan vera auka stønad til eigenproduksjon og desentralisert lagring av straum i hushaldningar, landbruk og næringsliv. Det må vera ny fornybar energiproduksjon. Statsstøtta omstilling resulterer ofte i auka konkurransekraft. Der må Senterpartiet gje retning til ballen og ikkje springe etter ballen som landa i går.

Oppland Senterparti meiner:

- Senterpartiet må meir på banen med støtte til grønt omstilling og dermed auka konkurransekraft for norsk næringsliv.
- Senterpartiet må styrke utprøving og etablering av nye og etablerte ENØK-tiltak.
- Landbruket treng friske midlar for utprøving av nye, fossilfrie teknologiar.
- Senterpartiet bør arbeide for auka CO₂-avgift på fossil flybensin både innanlands og utanlands, men gjennomført slik at distriktsruter utan andre alternativ blir skjerma eller får tilskot som dekker avgifta.
- Senterpartiet må stø utprøving av elektriske fly på kortbanenettet.
- Nokre av dei enorme oljeinntektene våre må brukast for å finansiere naudsynt omstilling, feilling og utprøving av ny teknologi for næringslivet, slik at det ikkje blir landbruket eller anna næringsliv som må bera kostnaden ved omstilling.

Innsendt av Frode Rolandsgard

15. Videregående skole – Demografi – «Landmodellen»

Den demografiske utviklingen med reduserte ungdomskull skaper utfordringer for den etablerte strukturen på videregående skoler i hele landet. En kraftig sentralisering som flere ser på som løsningen medfører at det blir lang reiseveg for mange, eller at de må bo borte. Dette er noe langt fra alle er modne for. Lang reiseveg fører til lavere motivasjon og mulighet for å delta i samfunnet. Det påvirker også lokale bedrifter som vil ha vanskeligheter med å få lærlinger. Det gjør det vanskelig å rekruttere og beholde arbeidsplasser i distriktene.

I Nordre Land har man som et resultat av nedleggelsen av Dokka videregående skole utarbeidet «Landmodellen»

Landmodellen er en fleksibel opplæringsmodell som er robust ift demografiutviklingen som kan tilby en bredde i utdanningsprogrammet der elevene bor selv med fallende elevtall. Modellen bidrar til trygghet og livsmestring som grunnlag for verdifull deltakelse i samfunn og arbeidsliv. Modellen bidrar til å rekruttere og beholde kompetanse lokalt samt ivareta et levende lokalsamfunn med lokale bedrifter

Landmodellen er et alternativ 2+2 modell for yrkesfag, der skolen har ansvaret for elevene de 2 første årene og 3 år i skole innen studiespesialisering. Skolen sikrer pedagogisk kompetanse. Lokale bedrifter inngår forpliktende avtaler hvor de bidrar med fagkompetanse i undervisning/veiledning.

Gjennom prosjektorganisering gir Landmodellen mulighet for bredere tilbudsvifte. Hvilke bedrifter som er med, avgjør hvilke utdanningsprogram elevene kan velge blant

Opplæringen gis gjennom tverrfaglig og praksis nær prosjektorganisering, som innebærer at man forlater tanken om ett fag, en lærer, en klasse, men gir undervisning gjennom tverrfaglige prosjekter. Problemstillingene velges av elevene innenfor målene i lærerplanen.

Læreplanmål knyttes sammen i prosjekter som inneholder både fellesfag og programfag

Organisering gjennom prosjekter åpner for mindre elevgrupper samtidig som voksenressursene fra skole og bedrift benyttes på tvers av fag. Lærere og faglærte fra bedriftene samarbeider om opplæringen i team og veileder elevene i deres søken etter svar

Tilsvarende organisering i andre land viser økt motivasjon blant elevene. Dette vil øke gjennomføringsgraden blant elevene. Modellen vil sikre at lokalt næringsliv får lærlinger med relevant kompetanse. Og det vil sikre at man kan drive videregående skole med ei brei fagvifte med fallende elevtall.

- Landmodellen vil redusere reiseveg, og gjøre det mindre nødvendige for elever å bo borte. Dette vil gi mer motiverte elever.
- Landmodellen vil gjøre det lettere for bedrifter å få lærlinger, og dermed sikre arbeidskraft og en desentralisert bosetting. Dette er også viktig for beredskap.
- Senterpartiet ber fylkeskommunen og Utdanningdirektoratet samarbeide for å utvikle Landmodellen som et pedagogisk alternativ som kan være grunnlaget for drift av videregående skole i hele landet.

Innsendt av Nordre Land og Søndre Land Senterparti

523 **16. Eit NAV for heile landet – sosialfagleg styrke, rettferdige ordningar og fleire** 524 **i arbeid**

525 Eit levande Noreg krev arbeid i heile landet. Skal vi lukkast med å halde oppe busetjing, næringsliv
526 og velferd i distrikta, må NAV vere eit verktøy som faktisk fungerer for folk der dei bur.

527 NAV er ein av dei viktigaste statlege institusjonane i møte med innbyggjarane våre. Difor er det
528 avgjerande at NAV-kontora har både kompetanse, handlingsrom og nærleik til lokalsamfunna dei
529 skal tene.

530 **Sosialfagleg arbeid må styrkjast i NAV-kontora**

531 NAV møter ofte menneske med samansette utfordringar, desse kan vera ulike frå region til region,
532 og frå urbane til rurale strok. Då held det ikkje med standardiserte løysingar og fjernstyrt
533 saksbehandling.

534 Vi treng **meir sosialfagleg kompetanse tett på folk**, med rom for fagleg skjønn og
535 relasjonsarbeid. Sosialfagleg arbeid er ikkje ein «mjuk» tilleggskompetanse – det er heilt
536 avgjerande for å få fleire i arbeid, førebyggje utanforskap og sikre tillit til velferdsstaten.

537 **Arbeidsavklaringspengar (AAP) må vere rettferdige både for sjølvstendig næringsdrivande og** 538 **arbeidstakarar**

539 Folketrygdlova kapittel 1 og kapittel 11 må vere samordna og konsistente, slik at rettar og plikter
540 heng saman – uavhengig av korleis ein er tilknytt arbeidslivet.

541 I dag er AAP det einaste tiltaket der ein kan behalde full lønn, eller til og med auke lønn
542 samstundes som ein hevar rettar etter AAP, da vil ikkje systemet fungere etter intensjonen, og det
543 heng ikkje saman med vilkåra for sjukepengar og varig stønad. Det må koma på plass ei ordning
544 som tek høgde for både arbeidstimar og arbeidsinntekt inn i vurderinga av arbeidsevne slik at det
545 totale systemet heng saman.

546 **Sjå heile mennesket – bruk den arbeidsevna som finst**

547 Altfor mange blir vurderte som «for sjuke» for arbeid, når realiteten er at dei kunne bidrege
548 dersom arbeidslivet var meir tilrettelagt og oppfølginga betre. Delvis arbeidsevne er ikkje eit
549 problem – det er ein ressurs. Vi må leggje til rette for å løfte fram denne ressursen.

550 Eit NAV som ser heile mennesket, og som aktivt jobbar saman med lokale arbeidsgjevarar, kan
551 skape løysingar som gjer det mogleg å kombinere helse, arbeid og livssituasjon. Det er særleg
552 viktig i små arbeidsmarknader, der kvar arbeidstakar tel.

553 Vi må styrke sosialfaglege arbeidet dei lokale NAV- kontora framfor å setja NAV ut på anbod.

554 **Fleire i jobb – for verdiskaping og busetjing i heile landet**

555 Målet om fleire i jobb handlar ikkje berre om statsbudsjett og ytingar. Det handlar om vi lukkast
556 med å halde oppe livskraftige lokalsamfunn i heile Noreg.

557 Eit NAV som fungerer godt i distrikta:

- 558 • styrkjer lokal verdiskaping
- 559 • reduserer fråflytting
- 560 • gjer det tryggare å satse på næring og arbeidsplassar
- 561 • bidreg til sosial berekraft

562 Difor må vi ta politiske grep som:

- 563 • styrkjer det lokale handlingsrommet i NAV
- 564 • gir meir sosialfagleg kapasitet i førstelinjetenesta
- 565 • sikrar rettferdige trygdeordningar for alle arbeidsformer
- 566 • byggjer tettare samarbeid med lokale arbeidsgjevarar

567 Eit NAV for heile landet er ikkje ein kostnad – det er ei investering i framtida.

568 **Innsendt av Lom og Skjåk Senterparti**

17. Ny giv for sirkulær bioøkonomi sett i lys av norsk sikkerhetspolitikk (original)

Forvaltertankegangen står sterkt i Senterpartiet. Du skal levere over til neste generasjon sjø, jord, luft og land i en bedre tilstand. I samfunnet generelt er det stort fokus på vekst og lite på balanse, selv om bærekraft er et av de mest brukte ord i vår tid. Vår filosofi er at vekst ikke er å forbruke mer, men å forvalte bedre. Det er bærekraftig.

Det har de siste årene vært mye fokus på klimautfordringer, pandemi, energikrise, sårbarhet ved den geobaserte markedsstyrte økonomien, geopolitisk uro og at det er mindre forutsigbart hvem vi som nasjon kan støtte oss på både med tanke på ressurstilgang og forsvarsallianser.

Vi må som nasjon blir mer og bedre selvforsynte og vi må fortsatt jobbe for å erstatte det svarte karbonet med det grønne.

Den nasjonale bioøkonomistrategien fra 2016 har i liten grad blitt fulgt opp med konkrete tiltak. Samtidig er verdikjedene i jord- og skogbruk hardt presset. Dette understreker behovet for en ny og mer forpliktende satsing på sirkulær bioøkonomi som utnytter mer av fastlandsøkonomien sin verdiskaping- og sysselsettingsevne.

Vi trenger en bioøkonomi med høy verdiskapingsevne i form av mange og varierte produksjonslinjer sett i sammenheng med sirkulære system og i samarbeid. Det må sikre Norge flere ben å stå på og gjøre oss mindre avhengige av globale, økonomiske svingninger. Det vil gi flere verdikjeder innenfor landbruket og foredlingsindustrien og styrke bærekraftige verdikjeder fra øverst i dalene til Glomma sitt utløp. Men skal vi lykkes med å få det grønne gullet i omløp, må vi i enda større grad samhandle og samarbeide.

Nasjonen Norge er bygd på klok forvaltning av naturressurser som jord, skog, fisk, fossefall, mineral, olje og gass. Skal vi lykkes med å gjøre norsk økonomi mer sirkulær igjen, må alle ledd i verdikjedene koordineres bedre, fra produksjon, til forbruk og gjenvinning.

Tirsdag 15. november 2022 passerte vi 8 mrd. mennesker i verden og FN regner med rundt 10,3 mrd. i 2080 før det stabiliserer seg og kan synke igjen. Alle disse menneskene skal ha ren og trygg mat, vann, energi, hus og klær. Da har vi alle et ansvar i et klima- og miljøperspektiv for å produsere og forbruke så bærekraftig som mulig basert på vår ressurstilgang, klima og våre forutsetninger. Samtidig er den geopolitiske situasjonen slik at vi kan møte et mindre forutsigbart verdensmarked i årene som kommer som vil gi oss utfordringer med tanke på å sikre våre egne innbyggere.

Senterpartiet mener derfor at vi kontinuerlig må jobbe med gode planer, strategier med konkrete handlingsplaner, utvikle et målrettet skatte- og avgifts-system, lovverk som forsterker og ikke minst ha en større risikokapital som støtter og har troen på en grønn, sirkulær bioøkonomisk framtid for å sikre norsk selvforsyning på en bærekraftig måte. Vi må kontinuerlig jobbe for geografisk, sosial og økonomisk balanse i tett samarbeid med kommuner og organisasjoner innenfor verdikjedene.

Vi trenger en ny giv for sirkulær bioøkonomi som et ledd i beredskap og forsvar.

Senterpartiet vil derfor:

- Arbeide for at det utarbeides en ny nasjonal handlingsplan for sirkulær bioøkonomi, med tydelige mål, tidsfrister og finansiering, der bioøkonomi ses i sammenheng med beredskap, selvforsyning og nasjonal sikkerhet.
- Arbeide for at offentlige innkjøp i transport, bygg og anlegg i større grad brukes aktivt for å fremme bruk av bærekraftig biobaserte materialer og drivstoff.

- 612 • Arbeide for et lovverk som sikrer og styrker at vi kan ha en langt større energifleksibilitet
613 enn det vi har i dag og for å stimulere til mer bruk av bioenergi til nær- og fjernvarme og
614 biomasse og biodiesel som energibærere for større maskiner.
- 615 • Arbeide for at sirkulær bioøkonomi inngår som en tydelig del av norsk beredskaps- og
616 sikkerhetspolitikk, gjennom økt selvforsyning av mat, energi, innsatsfaktorer og industrielle
617 råvarer.

618 **Innsendt av Fylkestingsgruppa**